

Asia: VN/10384/2019 VM212:00/2018

Lausuntopyyntö järjestöjä koskevien valtionavustuskäytäntöjen kehittämisestä ja yhdenmukaistamisesta

1 Taustatiedot

Valitse sopivin vaihtoehto

Valtionapuviranomainen

2 Ehdotukset järjestöjä koskevien valtionavustuskäytäntöjen kehittämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi

Ehdotus 1: Valtionavustustoiminnassa siirrytään uuteen, valtionavustuskäytäntöjen yhdenmukaisuutta edistävään toimintamalliin.

Tuotonjakoministeriöt siirtyvät valtionavustustoiminnan uuteen toimintamalliin ja ottavat käyttöön sitä tukevat valtionavustustoiminnan verkkopalvelut. Tuotonjakoministeriöt siirtyvät toimintamalliin kehittämisprojekteissa siten, että verkkopalvelut ovat kaikkien käytössä vuoteen 2024 mennessä. Valtionavustuskäytännöt yhdenmukaistetaan valtionavustustoiminnan uuden toimintamallin mukaiseksi.

-

Ehdotus 2: Valtionavustustoiminnan vaikuttavuutta suunnitellaan yhdessä uudella tavalla.

Tuotonjakoministeriöt hyödyntävät valtionavustuksia ja niiden käyttöä koskevaa tietoa uudella tavalla valtionavustustoiminnan vaikuttavuuden suunnittelussa, kuten valtionavustusten kohdentamisessa. Sitä varten tuotonjakoministeriöt yhdenmukaistavat valtionavustusprosessejaan ja käyttävät yhteisiä verkkopalveluja. Järjestöt ja valtionapuviranomaiset suunnittelevat valtionavustustoiminnan vaikuttavuutta yhdessä uudessa toimintamallissa, mikä edistää ennakoitavuutta ja jatkuvuutta ja auttaa ottamaan toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset entistä paremmin huomioon.

-

Ehdotus 3: Valtionavustustoimintaan osallistuvien toimielinten tehtäviä ja toimintatapoja yhdenmukaistetaan.

Tuotonjakoministeriöt yhdenmukaistavat valtionavustusten arviointiin ja valtionavustustoimintaan

liittyvien neuvottelukuntien, toimikuntien ja jaostojen tehtäviä ja toimintatapoja soveltuvin osin. Tehtävien ja toimintatapojen painopiste on jatkossa valtionavustuspolitiikan arvioinnissa, valtionavustustoiminnan vaikuttavuuden suunnittelussa ja yhdenmukaisten valtionavustuskäytäntöjen jatkuvassa kehittämisessä. Tarkoituksena on lisätä valtionapuviranomaisten ja järjestöjen välistä viestintää ja vuorovaikutusta.

Ehdotus 4: Järjestöjen taloutta koskevia valtionavustuskäytäntöjä yhdenmukaistetaan mahdollisuuksien mukaan.

Tuotonjakoministeriöt yhdenmukaistavat järjestöjen taloutta koskevia valtionavustuskäytäntöjään. Yleisavustuksilla rahoitetaan järjestöjen varsinaisen toiminnan bruttokustannuksia. Tuotonjakoministeriöt luovat yhteisen tavan arvioida, miten järjestön kokonaisvarallisuus vaikuttaa valtionavustusten harkinnassa ja myöntämisessä. Tuotonjakoministeriöiden erilaisia omarahoituskäytäntöjä selvitetään lisää ennen ehdotuksen toteuttamista.

Museovirasto myöntää ainoastaan erityisavustuksia. Pidämme tärkeänä, että taloutta koskevat käytännöt ovat soveltuvilta osin yhdenmukaiset ja mahdollisimman selkeät kaikille osapuolille sekä yleis- että erityisavustuksissa. Esimerkiksi meneillään oleva sanastotyö tukee tässä sekä viranomaisia että hakijoita. Käytäntöjä on hyvä kehittää yhteistyössä avustuksia hakevien järjestöjen kanssa, kuten raportissa ehdotetaan.

Ehdotus 5: Järjestöjen toiminnan ja vastuullisuuden arvioinnin perusteita yhdenmukaistetaan.

Tuotonjakoministeriöt soveltavat mahdollisimman yhdenmukaisia toiminnan ja vastuullisuuden arvioinnin perusteita harkitessaan ja myöntäessään yleisavustuksia järjestöille. Perusteita arvioidaan sekä suunnitellun että toteutuneen toiminnan perusteella. Tuotonjakoministeriöt päättävät, kuinka ne soveltavat arviointiperusteita mahdollisine painotuksineen päätöksenteossa.

Museovirasto myöntää ainoastaan erityisavustuksia. Pidämme tärkeänä, että hakijoiden toimintaa ja vastuullisuutta arvioidaan mahdollisimman yhdenmukaisesti ja perusteet ja käytännöt ovat soveltuvilta osin yhdenmukaiset ja mahdollisimman selkeät kaikille osapuolille sekä yleis- että erityisavustuksissa. Keskeisiä ovat myös järjestötoimijoiden omat valmiudet ja vastuu toimintansa arvioinnissa valtionavustuksia hakiessa.

Ehdotus 6: Järjestöille voidaan myöntää kaksivuotisia yleisavustuksia harkinnanvaraisesti.

Tuotonjakoministeriöt voivat myöntää järjestöille yksi- tai kaksivuotisia yleisavustuksia harkinnanvaraisesti. Kahdeksi vuodeksi kerrallaan myönnetty yleisavustus ei poista sen saajan vuotuista raportointivelvollisuutta. Järjestöt voivat hakea ensimmäiset kaksivuotiset yleisavustukset vuoden 2024 valtionavustushauissa. Kaksivuotiset yleisavustukset rahoitetaan valtion yhden vuoden talousarviosta.

Ehdotus 7: Järjestöt välittävät valtionavustuksia edelleen siirron saajille mahdollisimman yhdenmukaisella tavalla.

Valtionavustusten edelleen välittäminen perustuu tuotonjakoministeriöissä valtionavustuslain uudistamisen yhteydessä laadittavaan tulkintaohjeeseen. Tuotonjakoministeriöiden valtionavustusehdot ja -rajoitukset sekä delegointisopimusmallit yhdenmukaistetaan. Samalla varmistetaan, että siirron saajille

edelleen välitettyjen valtionavustusten käyttöä koskeva tieto on avointa ja läpinäkyvää valtionavustustoiminnan uuden toimintamallin mukaisesti.

-

Ehdotus 8: Tuotonjakoministeriöt uudistavat valtionavustusten käsittelyä.

Tuotonjakoministeriöt uudistavat valtionavustusten käsittelyä järjestämällä sen tiimityönä. Taloustarkastuksen tehtävät on myös perusteltua yhdenmukaistaa vastuineen tuotonjakoministeriöissä. Järjestöjen taloutta ja toiminnan tai hankkeen tuloksellisuutta sekä toimintaympäristömuutoksia koskevaa tietoa hyödynnetään entistä laajemmin valtionavustusprosessien eri vaiheissa.

Museovirastossa on pitkäaikaista, hyvää kokemusta avustusten käsittelystä tiimityönä.

3 Valtionavustustoiminnan kehittäminen

Yleiset huomiot Järjestöjä koskevat valtionavustuskäytännöt: Ehdotukset niiden kehittämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi -julkaisusta

-

Valtionavustustoiminnan kehittämistä koskevat yleiset huomiot

Valtionavustustoiminnan kokonaisuuden kehittäminen ja digitalisoiminen meneillään olevassa valtionvarainministeriön sujuvuuteen ja vaikuttavuuteen tähtäävässä hankkeessa on erittäin tervetullutta. Kokonaisuus on suuri ja sen perusta rahapelituottojen supistuessa osin muutoksessa. Uudistuskokonaisuuden koordinaatio on sen vuoksi erityisen tärkeää. Toimintamallien ja käytäntöjen yhdenmukaistaminen ovat tärkeitä tavoitteita, ja niihin on hyvä pyrkiä yhdessä avustusten hakijoiden ja saajien kanssa sekä muutenkin kehittää avustusten kokonaisuutta vuorovaikutteisesti. Museovirastolla on hyviä kokemuksia avustuskäytäntöjen kehittämisestä yhdessä sidosryhmien ja asiakkaiden kanssa. Yhdenmukaistaminen tulee toteuttaa siten, että siinä otetaan huomioon paitsi hakijoiden kirjo myös esimerkiksi avustusten vaihtelevat kokoluokat ja myöntämisen tavoitteiden monimuotoisuus. Sujuvat verkkopalvelut ovat olennainen osa uudistuksen kokonaisuutta ja onnistumista, ja on hyvä, että kehittämishankkeessa tavoitellaan niitä.

Museovirasto jakaa vuosittain kulttuuriperinnön vaalimiseen ja alan kehittämiseen suunnattuja erityisavustuksia monille erilaisille toimijoille, mukaan lukien kulttuuriperintöalan järjestöt. Kansalaisjärjestöjen panos kulttuuriperinnön vaalimisessa on merkittävä ja avustukset ovat tärkeä tuki tälle toiminnalle.

Järjestöille jaetuilla avustuksilla on myönteisiä vaikutuksia mm. kulttuuriperinnön säilymiseen, sen vaalimiseen liittyvien perinteisten taitojen ja osaamisen ylläpitämiseen ja välittymiseen, alueiden identiteetteihin ja elinvoimaan sekä yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvointiin ja mahdollisuuksiin osallistua ja harrastaa.

Järjestöille jaossa olevat, kulttuuriperinnön vaalimiseen kohdennetut hankeavustukset ovat varsin pieniä: esimerkiksi vuonna 2020 paikallismuseoiden hankeavustuksen keskimääräinen koko oli noin 6 100 euroa (kokonaissumma, 580 000 euroa, 95 myöntöä) ja yhteisöjen kulttuuriperintö- ja kulttuuriympäristöhankkeiden avustusten noin 6 500 euroa (kokonaissumma 85 400 euroa, 13 myöntöä). Lisäksi jaettiin avustuksia esimerkiksi liikenteen kulttuuriperintöä säilyttävillä ja ylläpitävillä yhdistyksille. Avustusten merkitys järjestöille sekä niiden yhteiskunnallinen vaikutus ovat euromääräistä kokoaan suurempia. Rahapeliteottojen supistuminen ja avustusten mahdollinen kaventuminen entisestään aiheuttaa huolta kulttuuriperintöä vaalivien järjestöjen rahoituksen tulevaisuudesta. Erityisavustuksilla paitsi kehitetään toimintaa, niillä on myös suuri merkitys esimerkiksi kohteiden säilymiselle ja esimerkiksi paikallismuseoissa perustoiminnan ylläpitämiselle.

Tärkeitä ovat avustusten pitkäjänteisyys, ennakoitavuus ja vaikuttavuus – sekä hakijoiden ja saajien että valtionapuviranomaisen näkökulmasta. Tätä tukevat myös järjestöille tehdyn kyselyn tulokset (Rahapeliteutoista jaettavia avustuksia ja valtionapukäytäntöjä selvitetty kyselyllä osana valtionavustustoiminnan uudistustyötä - Valtiovarainministeriö (vm.fi)).

Härö Mikko
Museovirasto

Salmela Ulla
Museovirasto